

Leerlijnen

“Goede gewoonten zijn moeilijk aan te leren, maar gemakkelijk om mee te leven. Slechte gewoonten zijn gemakkelijk aan te leren, maar moeilijk om mee te leven.”

Benjamin Franklin, 1706 - 1790

Wat is het verschil tussen een beginner en een expert? Elke keer als iemand iets nieuws begint is hij een beginner.

Elke keer als iemand hetgeen hij doet herhaalt en het steeds beter probeert te doen, groeit hij. Hij leert de taak steeds sneller, beter en beheerster uitvoeren.

Geleidelijk beweegt hij zich in de richting van expert.

Dit is natuurlijk vooral het geval als het gebeurt onder de leiding van een leermeester die het vak verstaat.

In dit schrijven gaan we in hoe je de leerlingen kunt helpen in hun groei van beginner tot vakexpert.

Hiervoor gebruiken we een gereedschap dat standaard in de WerkPortfolio werkboeken aanwezig is: het **Leerlijnen-groeimodel**.

Verder leest je hoe je dit krachtige gereedschap kunt combineren met een beproefd roulatiesysteem waarmee je de leerlingen echt kunt laten groeien.

Roulatiesysteem

Het roulatiesysteem is een instrument dat door de eeuwen heen veel is gebruikt. Eén van de bekendste voorbeelden is wetenschapper, uitgever, diplomaat, staatsman, uitvinder, schrijver en moralist Benjamin Franklin. Hij gebruikte dit systeem om bij zichzelf bepaalde waardevolle eigenschappen te ontwikkelen.

Om te laten zien hoe je dit systeem voor de leerlingen kunt laten werken geven we hieronder een voorbeeld hoe het tijdens een kookles kan worden ingezet. De kooklessen worden slechts als voorbeeld aangehaald. Maar je kunt dit systeem prima bij andere praktijklessen gebruiken. De gebruikte principes blijven immers hetzelfde. De aandachtspunten en accenten liggen alleen anders.

De leerlijnen en het roulatiesysteem zijn een gereedschap wat je *kunt* gebruiken. Je kunt echter ook goede resultaten met WerkPortfolio halen zonder dit gereedschap. Zie de informatie in dit servicepakket als een soort buffet waar je langsloopt en waarvan je neemt wat je zelf wilt. Je neemt die zaken die bij jouw stijl van lesgeven en bij de leerlingen passen.

Zo werkt het

Aan het begin van elk WerkPortfolio werkboek vind je het onderdeel **Mijn leerlijnen**. Hiermee kun je de groei van de leerlingen op een aantal belangrijke gebieden stimuleren.

Home koken	PRO horeca	Techniek	Schoonmaak
Hygiëne	Persoonlijke hygiëne	Werkhouding	Werkhouding
Presentatie	Bedrijfsmatige hygiëne	Veiligheid	Communicatie
Werktempo	Werktempo	Technisch inzicht	Initiatief
Werkhouding	Werkhouding	Nauwkeurigheid	Hygiëne
	Samenwerking	Werktempo	Werktempo

Zoals je in de tabel hierboven ziet zijn dit bij **WerkPortfolio Home** voor zelfstandig koken:

- Hygiëne
- Presentatie
- Werktempo
- Werkhouding

Hygiëne

Hygiëne staat er voor hoe goed de leerling eenvoudige hygiëne-regels naleeft. Handen wassen voor het beginnen met koken en na het aanraken van vlees of vis. Maar natuurlijk ook zaken als goed afwassen en de werkbank schoonmaken.

Presentatie

Presentatie staat er voor of het eten op een smakelijke en verzorgde manier gepresenteerd wordt. Dus geen gooi- en smijtwerk. Geen tomatensaus of spinazie op de randen van het bord. Geen aardappelen die in een plas water op het bord leggen.

Werktempo

Werktempo is natuurlijk bij het thuis koken van minder belang dan in de horeca. En sommige leerlingen zijn nu eenmaal vlotter dan anderen. Maar vaak is een leerling met een vrij goede motoriek toch als laatste klaar. Het verhaal van de haas en de schildpad. Door veel doelloos praten. Of door constante afleiding door alles en iedereen. Of door een ontembare bemoeizucht met anderen. Sommige leerlingen moeten dus om sneller te werken een hoger tempo aanleren. Terwijl anderen om sneller tot resultaat te komen zich minder moeten laten afleiden.

Werkhouding

Werkhouding betreft de instelling van een leerling naar de docent en naar andere leerlingen toe. Is hij goed of slecht gemotiveerd. Doet hij alleen maar zijn best als de docent toekijkt maar begint de boel af te breken zodra de docent even de klas verlaat. Luistert de leerling als er iets te leren valt, probeert hij verder te komen in het vak of gaat hij voor een zesje.

Hygiëne	Beginner → → → → → → → Expert
Datum:	
Datum:	
Datum:	
Datum:	
Presentatie	Beginner → → → → → → → Expert
Datum:	
Datum:	
Datum:	
Datum:	
Werktempo	Beginner → → → → → → → Expert
Datum:	
Datum:	
Datum:	
Datum:	
Werkhouding	Beginner → → → → → → → Expert
Datum:	
Datum:	
Datum:	
Datum:	

Een voorbeeld van de leerlijnen uit WerkPortfolio Home

Aandachtsgebieden

Bij zelfstandig koken werken we dus met vier aandachtsgebieden. Nu is het voor veel leerlingen heel moeilijk om met meer dan één of twee leerlijnen tegelijk te werken. Ons voorstel is daarom om de zaak te beperken tot één per week.

Focus

Beperken klinkt niet zo vooruitstrevend. Maar nauwkeurig aangewende beperking is een krachtig middel. Beperken is in dit geval hetzelfde als

focussen. Dat is: meer kracht en aandacht verdeeld over minder onderdelen. Dit kan leiden tot wezenlijke veranderingen.

Het is een beetje als met een vergrootglas. Gewoon zonlicht brandt geen gaatje in een vel papier. Als het licht gefocust wordt, brandt het er moeiteloos doorheen.

Herhalen

Verder is het een goed idee om elk aandachtspunt een aantal weken te herhalen. Bijvoorbeeld vier weken. Door vier weken lang met één onderdeel te werken geven we de leerling ook *controle* over de situatie. Hij heeft immers tijd en aandacht om zich te verbeteren. Wat hij natuurlijk niet heeft als we elke minuut weer met andere eisen komen. Of verlangen dat de leerling tientallen zaken tegelijk verbetert.

Eerste week

Begin dus in de eerste week speciaal op de hygiëne te letten. Leg aan de leerlingen uit wat hygiëne betekent. En op welke manier je er op zult letten. Aan het einde van de les vul je in het WerkPortfolio werkboek van elke leerling de datum in en zet je een kruisje ergens op de leerlijn tussen beginner en expert.

Een voorbeeld

Laten we de leerling Harry eens volgen. We hebben bij Harry moeten constateren dat het qua hygiëne slecht gesteld was. Er zaten nog stukken aardappel in de 'gewassen' pannen. Tijdens de les zat Harry een paar keer met z'n vinger in z'n oor en tijdens het afwassen waste hij met koud water zonder zeep af.

Je zag het aan en velde het terechte oordeel dat Harry qua hygiëne een beginner is. Je zet een kruisje bij beginner.

Hygiëne	Beginner	→	→	→	→	→	→	Expert
Datum: 09-10-08	X							
Datum:								
Datum:								
Datum:								

Tweede week

De week erna is hygiëne weer het aandachtspunt voor de hele klas. En met Harry ging het vandaag iets beter. Het gaat nog steeds niet geweldig, maar Harry zat vandaag tenminste niet meer met z'n vinger in z'n oor. En er lagen

geen voedselresten meer in de gewassen pannen. Er is dus sprake van groei c.q. verbetering. We vullen in.

Hygiëne	Beginner	→	→	→	→	→	→	→	Expert
Datum: 09-10-08	X								
Datum: 16-10-08		X							
Datum:									
Datum:									

Derde en vierde week

In week drie ging het weer wat beter. Maar tijdens de vierde week doet Harry het super. Op wat kleine onbenulligheden na ging het bijna perfect. Harry is tot expertniveau gegroeid. *Harry heeft het gevoel dat hij zelf zijn eigen prestaties kan verbeteren.* En *hierdoor* is hij ontzettend blij.

Hygiëne	Beginner	→	→	→	→	→	→	→	Expert
Datum: 09-10-08	X								
Datum: 16-10-08		X							
Datum: 23-10-08				X					
Datum: 30-10-08									X

Nieuw aandachtspunt

De week erna beginnen we van *presentatie* een speciaal aandachtspunt te maken. Dit doen we vier weken achter elkaar en gaan vervolgens naar de volgende leerlijn over. En zo door totdat we alle leerlijnen hebben doorlopen.

Het persoonlijke aandachtspunt

Nu is het je misschien al opgevallen dat er onder de vier leerlijnen er nog één zonder naam staat. Er staan slechts puntjes.

Nadat je een tijdje met de leerlingen hebt gewerkt ben je ongetwijfeld tot de ontdekking gekomen dat elke leerling ook zijn eigen persoonlijke verbeterpunt heeft.

Vaak gaat het hierbij om die ene gewoonte die het voor hem onmogelijk maakt op een hoger niveau te functioneren. Of zoals ze het in het Engels zo mooi uitdrukken: "The thing that turns his diamonds to dust".

Voorbeelden

De ene leerling loopt onophoudelijk met iedereen te kletsen. De tweede durft het niet te vragen als hij het niet snapt. Een derde vergeet altijd zijn werkboek, werkkleding of afspraken. Een vierde loopt altijd iedereen te

pesten. Een vijfde laat zijn eten bijna altijd aanbranden. Een zesde z'n aandacht schiet constant van de hak op de tak, enzovoorts.

Dit is het persoonlijke aandachtspunt. Vul dit dan ook op de stippellijn in. Iedere leerling krijgt zo zijn eigen persoonlijke verbeterpunt.

<i>Minder praten</i>		Beginner → → → → → → → Expert
Datum: 15-04-09	X	
Datum:		
Datum:		
Datum:		

Roulatie in hetzelfde jaar

Als je met dit systeem werkt heeft je na twintig lesweken alle vijf de aandachtspunten vier keer gehad. Je zult waarschijnlijk zien dat de leerlingen zijn gegroeid. Dat ze beter, sneller en georganiseerder werken dan voorheen. Je bent enthousiast en vraagt jezelf af: wat nu?

Het antwoord is eenvoudig. We draaien nog een ronde. Dus nog vier keer hygiëne, vier keer presentatie, vier keer werktempo, vier keer werkhouding en weer vier keer het persoonlijke aandachtspunt.

Op je eigen manier

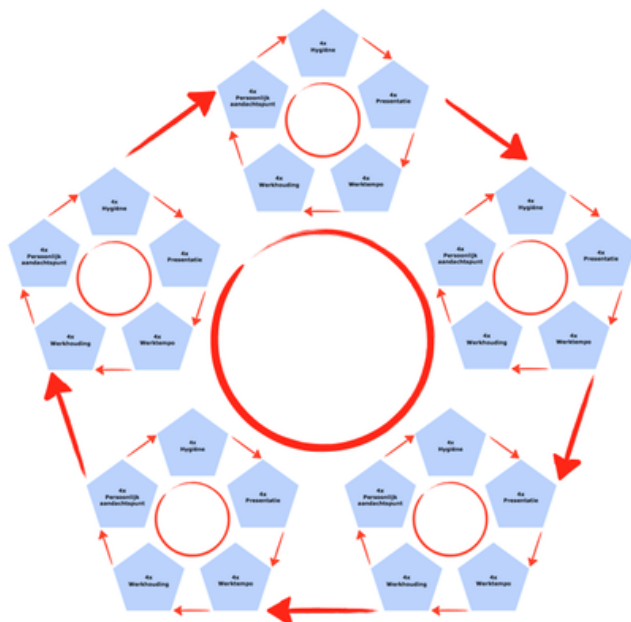
Natuurlijk kun je het roulatiesysteem aanpassen aan jouw eigen stijl en leerlingen. Je kunt er bijvoorbeeld voor kiezen om in de eerste helft van het jaar nog niet mee te werken.

Roulatie in de volgende jaren

Laten we zeggen dat je in het eerste jaar met **WerkPortfolio Home 1** werkt, in het tweede jaar met **WerkPortfolio Home 2** en in het derde jaar met **WerkPortfolio Home 3**. Schroom er dan niet voor om dezelfde aandachtspunten weer opnieuw te herhalen.

Dus vier weken hygiëne, vier weken presentatie, vier weken werktempo en vier weken werkhouding.

Herhaling is immers de moeder van het leren en het zorgt voor een nieuwe positieve prikkel om deze belangrijke competenties weer opnieuw actueel te maken. En op een dieper niveau te leren beheersen.

Persoonlijk aandachtspunt

Wat betreft het persoonlijke aandachtspunt van de leerling. Dit wil bij pubers nog wel eens veranderen.

Vaak is een leerling in de eerste klas geheel anders dan in de derde klas. Verlegen kinderen die nooit wat zeggen veranderen in pubers die de grenzen van het toelaatbare opzoeken. En aanvankelijk brutale leerlingen kunnen veranderen in ambitieuze, serieus werkende leerlingen. Het persoonlijke aandachtspunt kan veranderen.

Tot slot

Positieve eigenschappen door herhaling verankeren is een goed gebruik dat op zeer veel gebieden wordt toegepast. In de Aziatische gevechtkunsten wordt het gebruikt om de technieken en reflexen op een steeds dieper niveau te leren beheersen. Keer op keer, honderden keren wordt de aandacht weer op dezelfde zaken gericht totdat deze diep ingesleten gewoonten zijn geworden.

Door keer op keer maar weer de aandacht op het verzorgd presenteren van het product te leggen wordt dit als het ware een tweede natuur voor de leerling. Hetzelfde geldt voor het hygiënisch werken, het wordt een goede gewoonte. Dit betekent dat de leerling erdoor wordt gekenmerkt en er geen bewuste inspanning meer voor hoeft te doen.

Veel succes en onderwijsplezier!